



Bezinning 249: Hij gaf de Geest

Johannes 18, 1 – 19, 42 = Goede Vrijdag ABC-jaar

Het Woord

Nadat Jezus dit alles gezegd had, ging Hij met zijn leerlingen naar de overkant van de Kidronbeek. Daar liep Hij een olijfgaard in, met zijn leerlingen. Judas, zijn verrader, kende deze plek ook, want Jezus was er vaak met zijn leerlingen samengekomen. Judas ging ernaartoe, samen met een cohort soldaten en dienaren van de hogepriesters en de Farizeeën. Ze waren gewapend en droegen fakkels en lantaarns. Jezus wist precies wat er met Hem zou gebeuren. Hij liep naar hen toe en vroeg: 'Wie zoeken jullie?' Ze antwoordden: 'Jezus uit Nazaret'. 'Ik ben het', zei Jezus, terwijl Judas, zijn verrader, erbij stond. Toen Hij zei: 'Ik ben het', deinsden ze achteruit en vielen op de grond. Weer vroeg Jezus: 'Wie zoeken jullie?' en weer zeiden ze: 'Jezus uit Nazaret'. 'Ik heb jullie al gezegd: "Ik ben het"', zei Jezus. 'Als jullie Mij zoeken, laat deze mensen dan gaan'. Zo gingen de woorden in vervulling die Hij gesproken had: 'Geen van hen die u Mij gegeven hebt, heb Ik verloren laten gaan'. Daarop trok Simon Petrus het zwaard dat hij bij zich had, haalde uit naar de slaaf van de hogepriester en sloeg hem zijn rechteroor af; Malchus heette die slaaf. Maar Jezus zei tegen Petrus: 'Steek je zwaard in de schede. Zou Ik de beker die de Vader Mij gegeven heeft niet drinken?'

De soldaten met hun tribuun en de Joodse gerechtsdienaars grepen Jezus en boeiden Hem. Ze brachten Hem eerst naar Annas, de schoonvader van Kajafas. Kajafas was dat jaar hogepriester en hij was het die de Joden had voorgehouden: 'Het is goed dat één man sterft voor het hele volk'. Simon Petrus liep met een andere leerling achter Jezus aan. Deze andere leerling kende de hogepriester en ging met Jezus het paleis van de hogepriester in, maar Petrus bleef buiten bij de poort staan. Daarop kwam de andere leerling, de kennis van de hogepriester, weer naar buiten; hij sprak met de portierster en nam Petrus mee naar binnen. Het meisje sprak Petrus aan: 'Ben jij soms ook een leerling van die man?' 'Nee, ik niet', zei hij. De slaven en de gerechtsdienaars stonden zich te warmen bij een vuur dat ze hadden aangelegd omdat het koud was; ook Petrus ging zich erbij staan warmen.

De hogepriester ondervroeg Jezus over zijn leerlingen en over zijn leer. Jezus zei: 'Ik heb in het openbaar tot de wereld gesproken. Ik heb steeds onderricht gegeven op plaatsen waar de Joden bij elkaar komen, in synagogen en in de tempel, en nooit heb Ik iets in het geheim gezegd. Waarom ondervraagt u Mij? Vraag het toch aan de mensen die Mij gehoord hebben, zij weten wat Ik gezegd heb'. Toen Jezus dat zei gaf een van de dienaren die erbij stonden, Hem een klap in het gezicht: 'Is dat een manier om de hogepriester te antwoorden?' Jezus zei: 'Als Ik iets verkeerd gezegd heb, zeg dan wat er verkeerd was, maar als het juist is wat Ik heb gezegd, waarom slaat u Me dan?' Daarna stuurde Annas Hem geboeid naar Kajafas, de hogepriester.

Simon Petrus stond zich intussen nog steeds te warmen. 'Ben jij soms ook een leerling van Hem?' vroegen ze. 'Nee', ontkende Petrus, 'ik niet'. Maar een van de slaven van de hogepriester, een familielid van de man van wie Petrus het oor had afgeslagen, zei: 'Maar ik heb toch gezien dat jij bij Hem was in de olijfgaard?' Weer ontkende Petrus, en meteen kraaide er een haan.

Jezus werd van Kajafas naar het pretorium gebracht. Het was nog vroeg in de morgen. Zelf gingen ze niet naar binnen, om zich niet te verontreinigen voor het pesachmaal. Daarom kwam Pilatus naar buiten en vroeg: 'Waarvan beschuldigt u deze man?' Ze antwoordden: 'Als Hij geen misdadiger was, zouden we Hem niet aan u uitgeleverd hebben'. Pilatus zei: 'Neem Hem dan mee, en veroordeel Hem volgens uw eigen wet'. Maar de Joden wierpen tegen: 'Wij hebben het recht niet om iemand ter dood te brengen'. Zo ging de uitspraak van Jezus in vervulling waarin Hij aanduidde welke dood Hij sterven zou.

Nu ging Pilatus het pretorium weer in. Hij liet Jezus bij zich komen en vroeg Hem: 'Bent U de koning van de Joden?' Jezus antwoordde: 'Vraagt u dit uit uzelf of hebben anderen dit over Mij gezegd?' 'Ik ben toch geen Jood', antwoordde Pilatus. 'Uw volk en uw hogepriesters hebben U aan mij uitgeleverd – wat hebt U gedaan?' Jezus antwoordde: 'Mijn koningschap hoort niet bij deze wereld. Als mijn koningschap bij deze wereld hoorde, zouden mijn dienaren wel gevochten hebben om te voorkomen dat Ik aan de Joden werd uitgeleverd. Maar mijn koninkrijk is niet van hier'. Pilatus zei: 'U bent dus koning?' 'U zegt dat Ik koning ben', zei Jezus. 'Ik ben geboren en naar de wereld gekomen om van de waarheid te getuigen, en ieder die de waarheid is toegedaan, luistert naar wat Ik zeg'. Hierop zei Pilatus: 'Maar wat is waarheid?'

Na deze woorden ging hij weer naar de Joden buiten. 'Ik heb geen schuld in Hem gevonden', zei hij. 'Maar het is bij u gebruikelijk dat ik met Pesach iemand vrijlaat – wilt u dat ik de koning van de Joden vrijlaat?' Toen begon iedereen te schreeuwen: 'Hem niet, maar Barabbas!' Barabbas was een misdadiger.

Toen liet Pilatus Jezus geselen. De soldaten vlochten een kroon van doornen, zetten die op zijn hoofd en deden Hem een purperen mantel aan. Ze liepen naar Hem toe en zeiden: 'Leve de koning van de Joden!', en ze sloegen Hem in het gezicht. Pilatus liep weer naar buiten en zei: 'Ik zal Hem hier buiten aan u tonen om u duidelijk te maken dat ik geen enkel bewijs van zijn schuld heb gevonden'. Daarop kwam Jezus naar buiten, met de doornenkroon op en de purperen mantel aan. 'Hier is Hij, de mens', zei Pilatus. Maar toen de hogepriesters en de gerechtsdienaars Hem zagen begonnen ze te schreeuwen: 'Kruisig Hem, kruisig Hem!' Toen zei Pilatus: 'Neem Hem dan maar mee en kruisig Hem zelf, want ik zie niet waaraan Hij schuldig is.' De Joden zeiden: 'Wij hebben een wet die zegt dat Hij moet sterven, omdat Hij zich de Zoon van God heeft genoemd'. Toen Pilatus dat hoorde werd hij erg bang. Hij ging het pretorium weer in en vroeg aan Jezus: 'Waar komt U vandaan?' Maar Jezus gaf geen antwoord. 'Waarom zegt U niets tegen mij?' vroeg Pilatus. 'Weet U dan niet dat ik de macht heb om U vrij te laten of U te kruisigen?' Jezus antwoordde: 'De enige macht die u over Mij hebt, is u van boven gegeven. Daarom draagt degene die Mij aan u uitgeleverd heeft de meeste schuld'. Vanaf dat moment wilde Pilatus Hem vrijlaten. Maar de Joden riepen: 'Als u die man vrijlaat bent u geen vriend van de keizer, want iedereen die zichzelf tot koning uitroept pleegt verzet tegen de keizer'. Pilatus hoorde dat, liet Jezus naar buiten brengen en nam plaats op de rechterstoel op het zogeheten Mozaïekterras, in het Hebreeuws Gabbata. Het was rond het middaguur op de voorbereidingsdag van Pesach. Pilatus zei tegen de Joden: 'Hier is Hij, uw koning'. Meteen schreeuwden ze: 'Weg met Hem, weg met Hem, aan het kruis met Hem!' Pilatus vroeg: 'Moet ik uw koning kruisigen?' Maar de hogepriesters antwoordden: 'Wij hebben geen andere koning dan de keizer!' Toen droeg Pilatus Hem aan hen over om Hem te laten kruisigen.

Zij voerden Jezus weg; Hij droeg zelf het kruis naar de zogeheten Schedelplaats, in het Hebreeuws Golgota. Daar kruisigden ze Hem, met twee anderen, aan weerskanten één, en Jezus in het midden. Pilatus had een inscriptie laten maken die op het kruis bevestigd werd. Er stond op 'Jezus uit Nazaret, koning van de Joden'. Het stond er in het Hebreeuws, het Latijn en het Grieks, en omdat de plek waar Jezus gekruisigd werd dicht bij de stad lag, werd deze inscriptie door veel Joden gelezen.

De hogepriesters van de Joden zeiden tegen Pilatus: ‘U moet niet “koning van de Joden” schrijven, maar “Deze man heeft beweerd: Ik ben de koning van de Joden”’. ‘Wat ik geschreven heb, dat heb ik geschreven’, was het antwoord van Pilatus.

Nadat ze Jezus gekruisigd hadden, verdeelden de soldaten zijn kleren in vieren, voor iedere soldaat een deel. Maar zijn onderkleed was in één stuk geweven, van boven tot beneden. Ze zeiden tegen elkaar: ‘Laten we het niet scheuren, maar laten we loten wie het hebben mag’. Zo ging in vervulling wat de Schrift zegt: ‘Ze verdeelden mijn kleren onder elkaar en wierpen het lot om mijn mantel’. Dat is wat de soldaten deden.

Bij het kruis van Jezus stonden zijn moeder met haar zuster, Maria, de vrouw van Klopas, en Maria uit Magdala. Toen Jezus zijn moeder zag staan, en bij haar de leerling van wie Hij veel hield, zei Hij tegen zijn moeder: ‘Dat is uw zoon’, en daarna tegen de leerling: ‘Dat is je moeder’. Vanaf dat moment nam die leerling haar bij zich in huis.

Toen wist Jezus dat alles was volbracht, en om de Schrift geheel in vervulling te laten gaan zei Hij: ‘Ik heb dorst’. Er stond daar een vat water met azijn, ze staken er een majoraantak met een spons in en brachten die naar zijn mond. Nadat Jezus ervan gedronken had zei Hij: ‘Het is volbracht’. Hij boog zijn hoofd en gaf de geest.

Het was voorbereidingsdag, en de Joden wilden voorkomen dat de lichamen op sabbat, en nog wel een bijzondere sabbat, aan het kruis zouden blijven hangen. Daarom vroegen ze Pilatus of de benen van de gekruisigden gebroken mochten worden en of ze de lichamen mochten meenemen. Toen braken de soldaten de benen van de eerste die tegelijk met Jezus gekruisigd was, en ook die van de andere. Vervolgens kwamen ze bij Jezus, maar ze zagen dat Hij al gestorven was. Daarom braken ze zijn benen niet. Maar een van de soldaten stak een lans in zijn zij en meteen vloede er bloed en water uit. Hiervan getuigt iemand die het zelf heeft gezien, en zijn getuigenis is betrouwbaar. Hij weet dat hij de waarheid spreekt en wil dat ook u gelooft. Zo ging de Schrift in vervulling: ‘Geen van zijn beenderen zal verbrijzeld worden’. Een andere schrifttekst zegt: ‘Zij zullen hun blik richten op Hem die ze hebben doorstoken’.

Na deze gebeurtenissen vroeg Josef uit Arimatea – die uit vrees voor de Joden in het geheim een leerling van Jezus was – aan Pilatus of hij het lichaam van Jezus mocht meenemen. Pilatus gaf toestemming en Josef nam het lichaam mee. Nikodemus, die destijds ’s nachts naar Jezus toe gegaan was, kwam ook; hij had een mengsel van mirre en aloë bij zich, wel honderd litra. Ze wikkelden Jezus’ lichaam met de balsem in linnen, zoals gebruikelijk is bij een Joodse begrafenis. Dicht bij de plaats waar Jezus gekruisigd was lag een olijfgaard, en daar was een nieuw graf, waarin nog nooit iemand begraven was. Omdat het voor de Joden voorbereidingsdag was en dat graf dichtbij was, legden ze Jezus daarin.

Een woord bij het Woord

Al vanaf het begin van het lijdensverhaal presenteert Johannes Jezus als de ene die staat tegenover de vertegenwoordigers van de godsdienst en de politiek. Hij vertegenwoordigt het licht, zij de duisternis. Toch staat Hij niet alleen: Hij weet dat de Vader bij Hem is, zeker en vooral nu Hij gaat lijden en sterven.

Jezus weet, heeft inzicht, is de anderen altijd een stap vooruit. Hij doorziet het oppervlakkige gebeuren, maar leeft zelf in een andere dimensie. Dit spelen met twee niveaus is eigen aan Johannes. Zo zegt Pilatus aan de Joden en het volk: ‘Zie de mens’ (ecce Homo). Voor Pilatus is Jezus slechts een mens, overgeleverd aan zijn macht. Maar voor Johannes en voor de gelovige is

Jezus dé mens, zelfs de nieuwe Mens, de nieuwe Adam, zoals God hem heeft gedroomd vanaf het begin.

Tijdens de twee processen gaat Jezus van machthebber tot machthebber. Alsof je Jezus als bezit in eigen handen kan hebben, Hem kunt grijpen, Hem kan 'pakken' en doorgeven aan de volgende. Maar in dit lijdensverhaal is het duidelijk dat Jezus niet te pakken is. Hij ontsnapt altijd weer aan de wereldse en menselijke benadering. Alleen de gelovige, hij die zich laat pakken door Jezus' Woord, doorziet het gebeuren. Het is echt pakkend hoe Jezus vrij en soeverein de oppervlakkige gebeurtenissen ondergaat en toch zelf de touwtjes in eigen handen houdt. Niet met macht, maar met het Woord, Hij die het Woord is, het Woord van God.

Wanneer Jezus sterft, is Hij totaal arm. Anderen hebben genomen wat Hij heeft en Hij heeft gegeven wie Hij is, zichzelf. Maar niet de soldaten zijn de ware erfgenamen van Jezus door zijn kleren te verdelen. De vrouwen bij het kruis, vooral zijn moeder en de beminde leerling – dat wil zeggen elke mens die in Hem gelooft – zijn de ware erfgenamen. Zij ontvangen dan ook zijn Geest. Op die manier wordt de Kerk gesticht: Maria is de moeder van alle gelovigen en de gelovigen blijven na Jezus' dood niet als wezen achter.

Tegelijkertijd geeft Jezus zijn Geest terug aan de Vader. Van de Vader is Hij uitgegaan en tot de Vader keert Hij terug. Dat was zijn roeping en zending en die heeft Hij tot het einde toe vervuld.

Het Woord in mijn leven

Hoe ervaar ik concreet de machtsstrijd tussen duisternis en licht? Doorzie ik de gebeurtenissen op het diepere niveau, met gelovige ogen? Pakt het Woord van Jezus mij zo dat ik geloof dat Jezus de duisternis van lijden en dood heeft overwonnen en ons zo bevrijdde? Zie ik in Maria de moeder van alle christenen?

Bidden met het Woord

Jezus Christus,
U bent rechtop door Uw lijden gegaan.
Tot in de dood was U gehoorzaam.
U was trouw aan de wil van de Vader
en hebt zijn Woord gesproken,
meer nog: U was en bent zijn Woord.
Blijf Uw Geest geven aan de gelovigen,
zodat we in gemeenschap leven met U,
met elkaar en met alle mensen.
Laat uw Kerk bevrijding brengen,
vooral waar lijden en dood heersen,
trouw aan U en Uw zelfgave. Amen.

© Eric Haelvoet 2014